

УДК 336.714 (477)

Білас І. Г.*

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ ПРАВАМ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядаються та аналізуються сучасні виклики і загрози правам людини, що формуються в умовах процесів глобалізації світу. Здійснюється порівняльний аналіз потенційних загроз правам людини на міжнародному та національному (на прикладі України) рівнях, коли під впливом глобалізації відбуваються трансформації у міжнародній системі безпеки.

Ключові слова: глобалізація, виклики, загрози, права людини, трансформація, міжнародна система, міжнародне регулювання, механізм захисту, превентивні заходи, конструктивна консолідація, позитивні загальнолюдські цінності.

The article discusses and analyzes the current challenges and threats to human rights, that are formed under conditions of world globalization process. A comparative analysis of potential threats to human rights at national and international (under the example of Ukraine) levels have been made, when under the influence of globalization, the transformation are taking place in the international security system.

Key words: globalization, challenges, threats, human rights, transformation, international system, international regulation, the mechanism of protection, preventive measures, constructive consolidation, positive fundamental human values.

В статье рассматриваются и анализируются современные вызовы и угрозы правам человека, которые формируются в условиях нынешних глобальных процессов. Осуществляется сравнительный анализ потенциальных угроз правам человека на международном и национальном (на примере Украины) уровнях, когда в силу воздействия глобализации происходит трансформация международной системы безопасности.

Ключевые слова: глобализация, вызовы, угрозы, права человека, трансформация, международная система безопасности, международное регулирование, механизм защиты, превентивные меры, конструктивная консолидация, позитивные общечеловеческие ценности.

Актуальність дослідження сучасних викликів і загроз правам людини, що формуються в умовах процесів світової глобалізації, полягає в тому, що фундаментальною основою міжнародної безпеки та її складовою частиною є основоположні права і свободи людини на забезпечення яких спрямована міжнародно-правова діяльність по формуванню

* доктор юридичних наук, доктор історичних наук, професор кафедри порівняльного європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений юрист України.

дієвого й результативного, універсального механізму їх захисту, превентивного адекватного реагування на ці виклики й загрози з метою їх локалізації та усунення.

На міжнародну безпеку, як і на національну безпеку країн, дедалі більше впливають процеси глобалізації. Вони визначають головні тенденції розвитку світової економіки та політики, а також призводять до кардинальних змін у міжнародному безпековому середовищі, яке стає дедалі більш динамічним і суперечливим.

Під впливом глобалізації відбуваються трансформації у міжнародній системі безпеки, розширюється склад учасників міжнародного політичного процесу. Поряд з національними державами на сучасній світовій арені діють міжнародні об'єднання, організації та інші недержавні суб'єкти. Водночас відбувається послаблення базових інститутів міжнародного регулювання, які виявляють недостатню ефективність у протидії сучасним викликам і загрозам.

Ключові позиції в наднаціональних та транснаціональних інституціях займають провідні держави світу, які здебільшого і домінують у глобальних економічних процесах та впливають на вирішення проблем міжнародної безпеки. Водночас відбувається посилення впливів транснаціональних корпорацій та фінансових груп на економічний і суспільно-політичний розвиток національних держав, що супроводжується зниженням ролі останніх у вирішенні широкого кола питань політики та безпеки на світовому, регіональному і національному рівнях. Все це пропорційно відображається та впливає на стан забезпечення основоположних прав і свобод людини як на міжнародному, так і на національному рівнях.

На тлі посилення взаємодії і взаємної залежності країн світу формуються нові «центри сили», конкуренція між якими за вплив та ресурси постійно зростає. Збільшується рівень відкритості міжнародної системи, що відкриває нові безпрецедентні можливості і водночас формує нові загрози та виклики безпеці на глобальному, регіональному та національному рівнях. Нагальною потребою стає створення більш гнучких систем безпекової взаємодії, здатних швидко й ефективно реагувати на нові виклики.

Нове розміщення й співвідношення політичних сил порушує баланс сил і інтересів у світі, змінює характер, масштаби й зміст колишніх викликів, загроз та ризиків. Регіональні й локальні безпекові виклики дедалі більше глобалізуються, набуваючи все більш комплексного характеру.

Процеси глобалізації перетворилися на найважливіший фактор впливу на безпекову та оборонну політику провідних країн світу на найближчу, середньострокову й довгострокову перспективу, що ставить перед нашою державою нагальне завдання визначити та оцінити характер і значущість сучасних викликів і загроз для її національної безпеки, складовою якої є основоположні права і свободи людини.

У глобалізованому суспільстві негативні наслідки глобалізації значно більше вражають державу, яка залишилася поза межами простору розвинених країн світу. Україна знаходиться на стику країн, які отримують переваги глобалізації, і тих, які зазнають її негативних наслідків. Об'єктивна неможливість швидкої інтеграції України до Європейського Союзу перетворює її на плацдарм для з'ясування стосунків між Заходом і Сходом. Ситуація невизначеності, у якій з огляду на це опинилася Україна, диктує свої правила гри, за якими наша держава має здійснювати непослідовну та прив'язану до політичної й економічної кон'юнктури політику. В умовах дестабілізації міжнародного простору безпеки це підвищує вірогідність реалізації потенційних безпекових викликів для України.

Складність різноспрямованих чинників, що діють у глобальному міжнародному середовищі, вимагають створення нових концептуальних підходів до безпеки. Особливістю

глобалізаційних загроз та викликів є те, що вони можуть походити зі сфери, що не контролюється окремими державами, а, на відміну від загроз геополітичного типу, формуються поза державними суб'єктами, які внаслідок глобалізаційних процесів набувають міжнародної ваги і прагнуть впливати на політику окремих держав.

Сучасний технологічний, економічний, інформаційний розвиток призвів до появи широкого спектру загроз нового типу і підсилив дію вже відомих загроз, таких як тероризм, «неспроможні» держави, розповсюдження зброї масового ураження, кібертероризм. Це посилює невизначеність міжнародного простору безпеки, а в деяких випадках провокує окремих міжнародних суб'єктів на випереджувальне застосування силової політики. Терористичні безпекові загрози мають тенденцію перетворюватися на транскордонні й транснаціональні, а загрози економічного та екологічного характеру є глобальними за своєю природою.

Загалом, загрози безпеці припускають класифікацію на різних підставах: за масштабами поширення (глобальні, регіональні, локальні), за співвідношенням суб'єктів, що є джерелом загрози та її ціллю (симетричні – джерелом та ціллю яких є держави, і асиметричні – створювані позадержавними суб'єктами і спрямовані на держави), за історичною вкоріненістю (традиційні й нетрадиційні), за відносним часом появи (традиційні й нові) тощо. Інколи у фокусі уваги опиняється одразу кілька ознак, наприклад, масштаб та зміст конфлікту, спричиненого дією загрози, разом з характером учасників (загрози геополітичні, міжцивілізаційні, міжнаціональні, міжетнічні тощо). Зрозуміло, що такий підхід припускає віднесення однієї й тієї самої загрози до різних типів. Наприклад, тероризм виступає одночасно як загроза асиметрична, нетрадиційна і нова. При цьому кожна з підстав класифікації загроз має відносний характер.

У період існування біполярного світу головною загрозою міжнародній безпеці вважалося ядерне протистояння між «західним» та «східним» блоками. Це не виключало існування таких загроз як тероризм, організована злочинність, нелегальна міграція, економічна нестабільність, загрози довкіллю тощо, але проблеми воєнного протистояння надавали їм другорядного статусу. І тільки по закінченні «холодної війни» усі ці загрози були усвідомлені як головне джерело ризиків для глобальної безпеки [1]. Ці загрози позначають також як нові, або нетрадиційні, які, разом із традиційними воєнними загрозами, визначають характер сучасного безпекового середовища.

Внаслідок стрімких змін, що відбуваються в структурі сучасного міжнародного безпекового середовища, існує потреба подальшого концептуального уточнення типів новітніх загроз. Відповідно, крім розподілу на «традиційні» та «нетрадиційні», сучасні безпекові загрози ще характеризують як «жорсткі» (hard security threats) та «м'які» (soft security threats). Власне, «м'які» і «жорсткі» загрози корелюють з розрізненням двох типів безпеки – відповідно «жорсткої» (hard security) і «м'якої» (soft security). «Жорстка» безпека включає воєнні та оборонні аспекти національної безпеки держави, натомість «м'яка» безпека зосереджується на потенційних політичних, соціальних та економічних викликах національній безпеці [2; 6]. Іншими словами, «м'яка» безпека включає до себе практично все, крім суто оборонних питань [3]. Водночас ці види загроз сумарно впливають на основоположні права й свободи людини та вимагають превентивного реагування з метою їх мінімізації та локалізації.

Фактично йдеться про визначення загроз за ступенем і масштабом їхніх наслідків, а також за засобами, які при цьому використовуються, та чинниками, які в них задіяні. Так, війна, тероризм та розповсюдження зброї масового ураження потрапляють до категорії «жорстких», натомість зміни клімату, занепад довкілля, проблеми бідності, поширення

інфекційних захворювань вважають «м'якими». Цей перелік не є вичерпним, до «м'яких» загроз зараховують й нелегальну міграцію, торгівлю людьми, міжетнічні конфлікти, а також кібертероризм, який здатний заподіяти величезну шкоду економічній та соціальній структурі країн, проти яких він спрямований.

Між «жорсткими» і «м'якими» загрозами немає чіткої межі [4], окрім того важливо, що їхня дія в багатьох випадках має ефект взаємного підсилення. Найважливіше, що «м'які» загрози за певних умов здатні легко перетворюватися на «жорсткі», а деякі загрози здатні належати до обох типів одночасно. Випадки, коли кошти, отримані від торгівлі наркотиків та нелегальної міграції, використовуються на фінансування незаконної діяльності терористичних угруповань, можуть бути прикладом того, як терористичні організації перетворюють «м'які» загрози на «жорсткі». Через це тероризм на сьогодні розглядається водночас і як «жорстка», і як «м'яка» загроза [5].

В умовах глобалізації «м'які» загрози безпеці постійно збільшують свою вагу. На думку експертів, дія деяких з таких загроз особливо помітно виявляється на теренах посткомуністичних держав [6; 35-51], які перебувають у стані трансформації. Таким чином, Україна потрапляє до зони підвищеного ризику з погляду дії «м'яких» загроз, притаманних глобальному середовищу безпеки [7].

Крім поділу сучасних загроз на традиційні й нетрадиційні та «жорсткі» і «м'які», зберігають своє значення й інші характеристики, зокрема оцінка загроз за масштабами дії, поділ їх на внутрішні й зовнішні, тощо. Проте у нинішніх умовах ці ознаки не мають сталоного характеру, наприклад, відсутня чітка межа між внутрішніми та зовнішніми загрозами.

За масштабами дії можна говорити про загрози глобального (загроза світової війни, міжнародний тероризм, виснаження світових енергоресурсів, екологічні катастрофи тощо), регіонального (регіональні конфлікти) та локального (у межах окремої держави) типу. За своїм характером виокремлюють загрози та виклики геополітичного (порушення балансу сил, розподіл світу на сфери впливу, політичний контроль над іншими державами тощо), міжцивілізаційного (конфлікт цивілізацій, світових релігій, Заходу і Сходу тощо) або міжнаціонального (конфлікт між державами) чи міжетнічного (між окремими етносами) рівня.

Таким чином слід констатувати, що усі перелічені загрози або виклики є традиційними, тобто такими, що супроводжують людство на протязі тривалого історичного часу. У процесах їх подолання світова спільнота набула великий досвід, часто шляхом масштабних зіткнень – релігійні та світові війни, створення та крах колоніальних імперій, ядерне протистояння часів «холодної війни», тощо.

Для запобігання та протидії таким загрозам створені світові та регіональні міжнародні організації з їх потужними і розгалуженими структурами. Свою функцію у міждержавному спілкуванні виконують норми міжнародного права та договірна система. Склалися також норми поведінки держав, які діють у міжнародному середовищі відповідно до рівня їх цивілізованості.

Водночас, процеси глобалізації вносять корективи у розуміння традиційних загроз, характер їх дії і наслідки. Основними джерелами руйнівних конфліктів на межі тисячоліть Є. Камінський вважає, зокрема, розрив у темпах економічного розвитку різних країн у комбінації з демографічним вибухом у менш розвинених державах, забруднення навколишнього середовища у відсталих країнах, перспектива воєнних операцій терористів, технологічне відставання як фактор розколу міжнародного співтовариства, потенціал тотального фінансового колапсу [8; 3].

Поруч з традиційними на перший план виходять нові, асиметричні загрози, або, за іншою класифікацією, м'які, що, як правило, формуються шляхом нарощування суперечностей у світовій політиці та економіці на основі нерівномірного розвитку країн – міжнародний тероризм, нелегальне поширення наркотиків та зброї, неконтрольована міграція, інформаційні війни, нарощування розриву між провідними країнами та іншими країнами світу тощо, які впливають на регіональну і глобальну безпеку і є тіньовою стороною глобалізації світових процесів. Сучасна ситуація в сфері безпеки визначається переміщенням центру ваги з класичних (зокрема, збройного вторгнення) до нетипових (асиметричних), або «м'яких» загроз. Серед глибинних причин виникнення нових загроз – бідність, недостатність ресурсів, економічна неспроможність, егоїзм розвинених країн, неврегульованість конфліктних ситуацій тощо. З іншого боку, такі загрози можуть формуватися внаслідок створення відповідних умов у межах тієї або іншої країни, або, навіть, за сприяння тих або інших держав.

Новітні загрози мають комплексний характер та переважно спрямовані проти окремої людини, її прав та інтересів, а також проти нормального життя і розвитку суспільства і держави. У кожній з названих сфер формуються відповідні, більш конкретні виклики та загрози, які істотно впливають на міжнародну безпеку в цілому або діють в окремих регіональних системах міжнародних відносин.

Виклики для прав та свобод людини в Україні в сфері дії нових безпекових загроз. Насамперед слід зазначити, що не всі внутрішні загрози мають зв'язок з процесами глобалізації, і не всі глобалізаційні виклики та загрози мають однакове значення для тих або інших держав. Так, наприклад, певні прояви організованої злочинності можуть мати лише внутрішнє значення. Нелегальна міграція становить більшу небезпеку для розвинених країн Заходу, тоді як для України більший ризик має транзит мігрантів через її територію. З іншого боку, міжнародний тероризм в умовах України має значення лише як потенційна загроза, хоча для низки західних країн це реальність. Водночас, у сучасних умовах будь-яка держава не може «дозволити собі розкіш очікувати, доки «м'які» загрози перетворюються на «жорсткі», незалежно від того, наскільки віддаленими вони є, бо в добу глобалізації відстань стає відносним поняттям» [9].

У сучасних умовах Україна, як і інші нові незалежні держави, зіткнулася із вкрай гострим протиріччям: з одного боку, інтереси становлення і зміцнення державності вимагають інтенсифікації процесів культурного відродження і розвитку національної ідентичності, з іншого – процес модернізації соціально-економічної системи потребує найширшої відкритості країни, внаслідок чого суспільство стає об'єктом інтенсивних, далеко не завжди бажаних, політичних, економічних, соціальних та культурних впливів.

Істотною відмінністю сучасного міжнародного середовища безпеки є та обставина, що нації сьогодні зіштовхуються скоріше з ризиками і небезпеками, аніж з ворогами, що є величезним зрушенням у їхній власній природі [10; 18]. У сучасних умовах шукати зовнішнього ворога у вигляді тієї або іншої країни, або блоку держав виглядає дещо архаїчним, хоча це може мати місце з огляду на потреби самопіару тих або інших політичних сил. У цьому ключі важливо, що серед державницьки налаштованих політиків України відсутнє трактування будь-яких інших держав у якості ворогів, хоча і зазначаються прояви недружньої політики з того або іншого боку. У законі «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) у якості загрозливих визначаються лише певні дії з боку інших держав, але не самі держави. Тут, зокрема, визначено і конкретизовано загрози в найважливіших сферах життєдіяльності держави. До зовнішніх загроз віднесено територіальні претензії, зовнішній тиск на політику держави, іноземне втручання у внутрішні справи, зовнішні

дії, спрямовані на послаблення економічного суверенітету держави, інформаційні спецоперації проти стабільності у державі і встановлення зовнішнього контролю за її інформаційним простором та інші. До внутрішніх загроз відносять корупцію, організовану злочинність, політичну нестабільність, демографічну деградацію, сепаратизм, слабкість державних інститутів тощо.

До особливого типу загроз можна віднести політичні, економічні, військово-політичні загрози національним інтересам і безпеці України, які, будучи за формою прояву внутрішніми, за джерелами виникнення є зовнішніми. До них можна віднести кризи у поставчанні і транзиті енергоносіїв, зовнішню підтримку внутрішньої нестабільності та сепаратизму, діяльність міжнародного криміналу, терористичних організацій на території України та інші. Слід зазначити, що відсутність чіткої межі між внутрішніми та зовнішніми загрозами є однією з суттєвих ознак сучасного безпекового середовища.

В ієрархії сучасних викликів і загроз правам людини окреме місце посідає конфлікт ціннісних систем, який не зникає з порядку денного світового розвитку, а лише набуває іншого виміру – міжцивілізаційного протистояння або зіткнення світових центрів (полюсів) сили. Під впливом процесу глобалізації у сучасному світовому розвитку відбуваються динамічні, часом радикальні зміни, які потребують нових підходів та істотного переосмислення.

Базовим принципом сучасного політичного мислення стає те, що формування дієвої системи стабільного світу можливе лише за умов реалізації концепції рівної безпеки для всіх людей, а не тільки для окремих держав або блокових структур. Ці уявлення становлять основу для імплементації принципу захисту прав людини як одного з головних у системі міжнародної безпеки.

У сучасних умовах набуває більшого прискорення процес глобалізації культури, що стимулює, відповідно, новий тип ціннісного конфлікту: культура масового споживання вступає у все більшу суперечність з традиційними цінностями культури різних народів, що призводить до напружених ситуацій у ментальній сфері. З одного боку, є небезпека розчинитися у світовій масовій культурі, а з іншого – дотримуючись традиційних настанов, опинитися на узбіччі прогресу.

Конфлікт цінностей за схемою «захід та інші» проявляється, зокрема, у спробах силовим шляхом нав'язати цінності західної демократії і ліберальної економіки іншим культурам і цивілізаціям, які перебувають в іншому ціннісному вимірі і не готові беззастережно адаптувати цінності Заходу. Це було відчутно під час кампаній в Іраку та Афганістані, де спротив був обумовлений не тільки силовими та політичними чинниками, але й культурно-цивілізаційними.

З іншого боку у цих конфліктах значну роль відіграє такий глобалізаційний чинник як боротьба за ресурси. У сучасних умовах світові ресурси завжди будуть притягуватися до багатих країн, а отже буде посилюватися диференціація багатих і бідних країн. Це, на думку В. Горбуліна, «може остаточно підірвати віру у міф щодо універсальності західних цінностей лібералізму і демократії, викликати новий сплеск політичної активності незхідних суспільств, у тому числі у вигляді ісламського фундаменталізму»[11; 302].

Аналізуючи конфлікти цінностей, що породжують нові виклики та загрози основоположним правам людини, слід звернути увагу на сучасні протистояння між державами у їх прагненні до світового та регіонального лідерства. Зокрема, заперечуючи можливість всеохоплюючого домінування США на світовій арені, Росія начебто прагне до створення такого багатопольного світового порядку, де не буде диктату однієї держави чи групи держав. Але, разом з тим, РФ продовжує вважати регіони свого близького оточення, країни

СНД зоною свого виключного геополітичного впливу, де фактично припускається її диктат. Російська зовнішньополітична доктрина припускає силове втручання «на захист» російськомовного населення в інших державах СНД, що було підтверджено під час російсько-грузинського конфлікту серпня 2008 р. За існуючих умов, характерною ознакою зовнішньої політики Російської Федерації є намагання утримати геополітичний контроль за ситуацією в межах пострадянського простору, що суперечить євроінтеграційному курсу України та низки інших держав цього простору.

В основі цього конфлікту, так само як і кризових ситуацій в українсько-російських відносинах, фактично лежить конфлікт цінностей – системи державницького авторитаризму в РФ та системи демократичних цінностей в Україні. Глобалізаційна складова конфліктних напружень у відносинах – у визначенні шляхів інтеграції пострадянських держав у світову макроцивілізаційну систему – безпосередньо, у якості суверенних держав, або опосередковано, через євразійську регіональну модель під контролем Росії. У контексті російської геостратегії, Україна має увійти в інтеграційне формування на пострадянському просторі під домінуванням Росії. Зрештою, це повністю підтвердилось під час вільнюського саміту Європейського Союзу, коли під тиском РФ, Президент України В. Янукович відмовився від підписання угоди про асоційоване членство України з ЄС.

На національному рівні Україна стикається з проявами сепаратизму, а також із небажаними наслідками міжетнічних та міжконфесійних процесів, що відбуваються на ціннісній основі. Відмічають також значні відмінності в менталітеті та ціннісних орієнтаціях населення західної і північної частини країни, з одного боку, та південно-східних регіонів – з іншого. Самі по собі ці суперечності можуть бути подолані внаслідок зваженої державної політики, але в умовах зовнішнього тиску та глобалізаційного вибору України між різними зовнішніми векторами розвитку ці тенденції можуть набути небезпечних масштабів й поставити під знак питання територіальну цілісність та єдність держави.

Нова парадигма формування світового порядку та міжнародних відносин виходить з того, що світовий геополітичний простір поділений не стільки між великими державами із сферами їх впливу, а скоріше – внутрішніми лініями напруженості між зоною, *де панує закон і міжнародне право*, де пріоритетними є права людини, і зоною, яка характеризується зневагою до закону, ігноруваннями та нехтуваннями правами і свободами людини, численними локальними конфліктами, гіпертрофією сил кримінального гатунку тощо – всім тим, що несе загрозу безпеці, стабільності і розвитку людської цивілізації.

Процеси глобалізації, які штовхають до все більшого усвідомлення принципів єдності світу та неподільності безпеки, вимагають, щоб місце конфронтаційної моделі міжнародних відносин зайняла нова система світового порядку, яка будуватиметься вже не на протистоянні різних світових потуг, а на їх консолідації. Зрозуміло, що реально така консолідація відбуватиметься під гаслами боротьби проти спільних загроз, але дії в напрямку «консолідації проти» з часом може перетворитися на більш глибоку, *конструктивну «консолідацію за» на основі позитивних загальнолюдських цінностей*.

Переважає більшість дослідників сучасних процесів у сфері міжнародних відносин вважає, що національна безпека зараз не може бути гарантована без тісної співпраці з впливовими міжнародними структурами безпеки субрегіонального, регіонального та глобального рівнів. Але ефективність функціонування міжнародних структур безпеки значною мірою стримується недосконалістю існуючих механізмів міжнародного правопорядку, що ставить під знак питання міжнародне право в цілому.

Можна говорити про необхідність формування такого світового порядку, в якому домінуватиме система міжнародного права (відповідним чином оновлена й розвинена),

котра має ефективну силову підтримку з боку міжнародних структур безпеки. В глобальному вимірі – це крок до створення більш ефективної, ніж Рада Безпеки ООН, форми світового уряду.

Аналіз реальних характеристик глобалізаційних процесів підводить до положення про взаємопов'язаність усіх основних складових глобалізації – глобальної економіки, міжнародної політики, світового інформаційного простору, соціально-економічного і гуманітарного розвитку людства. Внаслідок процесів глобалізації та радикальних змін у міжнародній політичній системі формується новий світоустрій, який визначатиме головні засади міжнародної стабільності загалом та безпеки кожної країни зокрема.

Провідною суперечністю глобалізаційних процесів є протиріччя між глобальними потребами світового економічного і політичного розвитку та прагненнями національних держав до збереження власної ідентичності і суверенності. Будь-яка країна, що прагне уникнути маргінального і периферійного стану, має інтенсивно включитися у глобалізаційні та інтеграційні процеси, проте не повинна «розчинитися» у загальному глобалізаційному просторі.

Протиріччя економічних і політичних інтересів глобальних корпорацій і держав-націй створює нові лінії напруги у міжнародній системі. Малі і слабкі країни можуть протиставити могутності глобальних корпорацій лише силу їх внутрішньої консолідації та групової регіональної інтеграції. Внаслідок нерівномірності розвитку окремих країн і регіонів дедалі більшого значення набуває формування асиметрії міжнародних відносин як небезпечне явище сучасної світової політичної системи, що неодмінно тягне за собою недотримання непорушності фундаментальних й основоположних прав і свобод людини.

Особливістю глобалізаційних загроз та викликів є те, що вони походять із сфер, що не завжди піддаються контролю з боку держави, а на відміну від загроз геополітичного типу формуються більше позадержавними суб'єктами. Серед основних загроз та викликів глобалізаційного типу можна виокремити: конфлікт цінностей, маргіналізацію певних країн і регіонів, розпад політичних утворень і виникнення «держав, що не відбулися», глобалізацію криміналу, тероризму, неконтрольоване розповсюдження зброї масового ураження та звичайних озброєнь, інформаційні технології впливу на безпеку держави, загострення локальних конфліктів, нелегальну міграцію, тощо.

Перед серйозними викликами глобалізації Україна має, насамперед, забезпечити внутрішню збалансованість інтересів різних прошарків населення і, усвідомлюючи власні національні інтереси, виступати консолідовано перед зовнішнім світом. В умовах глобалізації Україна, позиціонуючи себе як впливового суб'єкта міжнародних відносин, має шанс використати її переваги для власного розвитку, тоді як залишаючись об'єктом дії зовнішніх сил, отримує лише її негативні наслідки.

Список використаних джерел

1. Non-Traditional Security Threats and Regional Cooperation in the Southern Caucasus/ Ed. by Mustafa Aydin. Amsterdam et. al: IOS Press, 2011 ebooks. iospress.nl/Download/Pdf/25365.
2. MoustakisF. Soft Security Threats in the New Europe// George C. Marshal European Centre for Security Studies, Managing the Challenges of Soft Security Threats inthe 21st Century Report of the Conference April 7-9. 2003, p. 6.
3. Becher K. (2005), «Soft security» with Russia after11 September, The International Institute for Strategic Studies. <http://www.iiss.org/publications/russia-regional-perspectives-journal/volume-1---issue-1/soft-securitywith-russia-after-11-september>.

4. Uğur Ziyal. Re-conceptualization of soft security and Turkey's civilian contributions to international security. Turkish policy Quaterly. Summer, 2004. <http://www.turkishpolicy.com/category/86/2004-2>.
5. Alfonso Rincyn, Luis Emilio Ramos, Lucana Estıvez. Soft-security within the Euro-Mediterranean partnership. University Institute for European Studies. CEU San Pablo University. Madrid, Spain, 2006. www.go-euromed.org.
6. Swanstrım Niklas. Traditional and Non-Traditional Security Threats in Central Asia: Connecting the New and the Old// The China and Eurasia Forum Quarterly, Volume 8, No. 2 (2010) pp. 35-51.
7. Див. Alexander Bogomolov, Oleksandr Lytvynenko. A Ghost in the Mirror: Russian Soft Power in Ukraine. Briefing Paper. Chatham House, January 2012. <http://www.chatham-house.org/publications/papers/view/181667>.
8. Камінський Є. Міжнародна безпека у ХХІ столітті: загальний прогноз/ Дослідження світової політики. – 2001. – Вип. 15. , с. 3
9. Uğur Ziyal. Re-conceptualization of soft security and Turkey's civilian contributions to international security. Turkish policy Quaterly. Summer, 2004. <http://www.turkishpolicy.com/category/86/2004-2>.
10. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя/ К. : Альтерпрес, 2004. – с.18.
11. Горбулин В. Без права на покаянне / Харьков : Фолио, 2009, с. 302.